

N:o 295.

Af herr **A. Hedin m. fl.**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ett nytt statsdepartement för i främsta rummet arbetarelagstiftningen.

Den omfattning och vikt de samhällsangelägenheter, som med ett allmän-europeiskt uttryck kallas *arbetare-lagstiftnings-frågorna*, numera fått i vårt land, förklaras väsentligen af den förändrade *inre struktur*, samhället antagit under förra seklets senare hälft.

Man jämföre det tillstånd, som Carl af Forsell beskriver i sin år 1831 utgifna *statistik öfver Sverige* — ett synnerligen utmärkt arbete, naturligtvis längesedan bortglömdt, sannolikt aldrig på långt när uppskattadt till sitt stora värde — hans framställning af fabriksverksamhetens obetydlighet — orsakerna därtill, såväl de från äldre tid fortverkande som de från senare tid — armodet och det i öfrigt beklagliga tillståndet bland fabriksbefolkningen — den traditionella ringaktningen hos de s. k. högre klasserna mot arbetet — saknaden af tekniska insikter; man jämföre det med det nuvarande. Man jämföre också hans siffror: fabriker 1,177, fabriksarbetare 8,156, tillverkningsvärde 7,281,182 rdr banko, man jämföre dem med siffrorna i det kommittébetänkande, som 1863 afgafs om *Sveriges ekonomiska och finansiella utveckling 1834—1860* (således med utgångspunkt från *realisationens* så viktiga bemärkelseår):

fabrikernas antal.....	2,509
deras arbetares antal	30,757
deras tillverkningsvärde	69,109,240

Bih. till Riksd. Prot. 1905. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 114 Häft. (N:o 295.)

samt med siffrorna för 1900:

fabrikernas antal.....	10,549
arbetare vid fabrikena	265,479
däraf män öfver 18 år.....	188,053
handtverkare och handtverksarbetare	87,322
uppskattad inkomst af handtverksdrift	26,779,345
tillverkningsvärde	1,046,195,779

Man må ock påminna sig, hur den oerhörda officiella smäleken i London 1851 öfverskyldes af industrifesten 1897.

Dessa få data torde fullt förklara hvad här ofvan kallades förändringen af vårt samhälles *inre struktur*. Här ligger den väsentliga förklaringen af arbetarefrågornas omfattning och vikt.

Andra orsaker hafva här som i alla andra land medverkat bl. a. till den inflytelse, som tänkesätten inom »de nya samhällslagren» utöfvat på äfven aristokratiskt sammansatta parlament.

Äfven i vårt land bör en uppmärksam iakttagare hafva sett, att *arbetarelagstiftningen* angår stora områden af samhällslifvet och ställer lagstiftaren ansikte mot ansikte med så många helt och hållet eller väsentligen nya frågor och i talrika fall synnerligen vanskliga uppgifter, att deras bearbetande för lagstiftnings- eller andra offentliga åtgärder förutsätter särskilda insikter, som ej ingå uti eller äga någon grundval i den vanliga ämbetsbildningen. Grundlagens hänvisning i regeringsformens 10 § beträffande regeringsärendens beredning erbjuder ej Konungens rådgifvare någon nämnvärd hjälp för dessa nya regeringsärenden.

Kungl. Maj:ts ursprungliga afsikt att förlägga dessa ärenden under den administrativa enväldsmakt, som fått växa ut långt öfver 89 §:ens syfte och ordalydelse, blef visserligen ej af kamrarne accepterad, och sålunda har behandlingen af arbetareförsäkrings- med flera hithörande frågor ägt rum under en helt annan inflytelse af den praktiska insikt och erfarenhet, som Riksdagen haft att erbjuda, än om Kungl. Maj:t endast behöft inhämta dess »yttrande». Men det alltmer öfverklagade anlitaandet af förberedelse genom kommittéer, i hvilkas utlåtande vederbörande departementschef haft att själf inhämta någon insikt i ämnet, har ansetts fritaga regeringen från behofvet att inom sig räkna någon medlem lika förtrogen med arbetarefrågorna, som mången anser det för själfallet, att t. ex. chefen för justitie-departementet borde vara det med reformkrafven inom *allmänna lagens*,

rättsskipningens och fångvårdens områden. En kommitté kan väl framlägga resultaten af sina långsamma studier rörande det ämne, som åt den uppdragits, så ordentligt, att därur en hjälplig bekantskap med detsamma vinnes. Men den ledande position, som borde tillkomma föredraganden, vinnes alls icke på detta sätt: han äger ej den sakkunniga öfverblick öfver de öfriga delarne af det stora fältet, som behöfs för en själfständig uppfattning af det särskilda ämnet.

Det synes ej vara något öfverdrifvet anspråk, att ett statsdepartement hade som främsta uppgift de angelägenheter, efter hvilka Gladstone benämnde ett århundrade. Om, såsom vi tilltro oss att hålla för visst, härigenom ett förtroende skulle uppstå och alltmer befastas genom den å ömse sidor vunna vissheten om det berättigade i åsikter, stridande mot ens egna, och om den goda vilja, som ej får betviflas därför, att svårigheter förekomma, hvilka icke eller endast delvis och efter hand kunna besegras, så är därmed en väg banad för samverkan i stort för ett stort samhällsintresse.

Vi föreslå därför,

att Riksdagen beslutar att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t behagade framlägga förslag till det tillägg i regeringsformen, att af statsrådets ledamöter en skall vara chef och föredragande för arbetarelagstiftningsdepartementet.

Stockholm 1 maj 1905.

A. Hedin.

Curt Wallis.

J. Byström.

A. Thylander.

Nils Persson.

S. H. Karnzelius.

Adolf Janson.

Edvard Wavrinsky.

Ernst Beckman.

Oskar Berg.

Jacob Larsson.

F. W. Thorsson.

Johan Forssell.

Viktor Larsson.

Hjalmar Branting.

M. F. Nyström.

R. A. Wavrinsky.

K. G. Karlsson.

L. Gust. Broomé.

Oskar Eklund.

M. Sundström.

Jakob Pettersson.